

Фідаєва Тетяна Юріївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
Наукова бібліотека, завідувач відділу рідкісних видань.*

Мазур Інна Степанівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
Наукова бібліотека, бібліотекар I категорії.*

Єленич Світлана Ігравівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
Наукова бібліотека, головний бібліограф*

Пам'ятки права – скарбниця відділу рідкісних видань.

Колекція рідкісних книг належить до важливих складових загального бібліотечного фонду і має свою історію, традиції зберігання та опрацювання.

У науковій літературі терміни «рідкісна книга», «цінна книга», «книжкова пам'ятка» використовуються як синоніми. Але останній із них має переваги, оскільки передбачає правовий статус такої книги, її історичну значимість та виявляє суть книги-пам'ятки.[1, с. 18]

З метою забезпечення особливих умов зберігання книжкових пам'яток у великих бібліотеках створюються окремі підрозділи. У структурі наукової бібліотеки Національного університету «Одеська юридична академія» почесне місце посідає відділ рідкісних видань, який є місцем зберігання колекції унікальних книг, що складають скарбницю фонду бібліотеки.

Концепція структури фонду відділу формувалась у відповідності з нормативно-правовою базою діяльності у сфері книжкових пам'яток. Так, у 2001 році наказом Міністерства культури і мистецтв України була затверджена «Інструкція про порядок відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань з бібліотечних фондів до Державного реєстру національного культурного надбання» [2], яка визначила основні групи документів для включення до Державного реєстру та порядок їх відбору.

Фонд відділу рідкісних видань НБ НУ «ОЮА» містить видання, що визначаються як пам'ятки книжкової культури. Книжкові пам'ятки – це рукописні книги, першодруковані видання, рідкісні книги, видання

особливих форм, а також примірники, що мають унікальну історію (прижиттєві авторські, з автографами відомих людей та інше).[3, с. 644]

Рідкісна книга є найважливішою частиною історико-культурної спадщини народу. Актуальність дослідження книжкових пам'яток обумовлена їх цінністю як особливого явища культури. Саме вони, як свідок історичного досвіду, відбивають рівень інтелектуальних надбань нашого народу. Книги передають дух епохи та прояснюють чимало аспектів складної історії. Збереження історико-культурної спадщини – одна із найважливіших функцій відділу рідкісних видань.

Сьогодні фонд рідкісних видань налічує більш ніж 14 000 примірників і періодичних видань вітчизняних і зарубіжних письменників, діячів науки, культури та інші історичні документи з багатьох галузей знань українською, російською та іноземними мовами і охоплює період XVII – XXI століть. Так, фонд містить видання імперсько-російського періоду, часів війн і революцій, радянського періоду до 1945 року. Також зібрано великий фонд україніки.

За результатами багатолітньої роботи сформовано тематичні групи видань. Переважає література з юридичних наук. Також представлена літературно-художня, історична, педагогічна, психологічна, мистецтвознавча, географічна, технічна, біологічна, політична, релігійна тематика. На особливість складу фонду впливають, у першу чергу, цільове призначення та характер інформації, що міститься у документах.

Протягом декількох останніх років існувала ідея зафіксувати та систематизувати інформацію про найбільш цінні документи відділу рідкісних видань з юридичної тематики. Було проведено роботу з опрацювання списків літератури, переглянуто фонд основного книгозберігання бібліотеки, відібрано ті видання, що становлять суспільно значущу наукову, культурно-історичну цінність. Так з'явився бібліографічний проект «Пам'ятки права».

Працюючи над концепцією цього проекту, ми виходили з того, що до пам'яток права як складової книжкових пам'яток відносять давні конституції, кодекси, закони та інші нормативні-правові акти; записи прав, звичаїв;

матеріали судової, арбітражної, адміністративної і договірної практики; юридичні та філософсько-правові трактати тощо. Основною метою видання стала науково-просвітницька складова.

У рамках проекту було підготовлено два видання різного формату представлення матеріалів – бібліографічний покажчик «Пам'ятки права: рідкісні та цінні видання з фонду наукової бібліотеки Національного університету «Одеська юридична академія» та каталог «Пам'ятки права: каталог рідкісних видань» у форматі мініатюрної книги.

Бібліографічний покажчик «Пам'ятки права: рідкісні та цінні видання з фонду наукової бібліотеки Національного університету «Одеська юридична академія» має два томи. Том I – «Пам'ятки права: бібліографічний покажчик рідкісних видань». Відбір матеріалу до нього мотивувався роком видання книги (XVIII – XIX ст.). Том II – «Національна правова спадщина у відновлених пам'ятках права». Відбір матеріалу до нього мотивувався приналежністю авторів, укладачів книг до діяльності освітніх установ, університетів на території сучасної України.

Бібліографічний опис книг надано із збереженням повноти даних, орфографії та пунктуації титульних аркушів, приміток і здійснено мовою оригіналу із збереженням тогочасної графіки написання літер.

Для найповнішого розкриття історії старовинних книг вміщено передмови до видань та їх зміст, іноді наводяться цитати з тексту. До опису були включені імена видавців, редакторів, перекладачів, граверів. Також вміщено шифр зберігання книг у фонді відділу рідкісної книги наукової бібліотеки Університету.

Матеріал тому I систематизовано за хронологічним принципом, у межах року розташований за алфавітом. Для більшої зручності покажчик містить систему підпорядкованих посилань: коротку біографічну довідку, примітки, пояснення іншомовних та застарілих слів із вказівкою на використанні джерела. Також видання містить покажчик імен та скорочений предметний покажчик назв.

Матеріал тому II систематизовано за алфавітним принципом. Він містить покажчик імен та алфавітний покажчик назв.

Видання призначено для науковців, студентів, юридичної спільноти.

Одне з найважливіших завдань, яке ставить перед собою колектив наукової бібліотеки НУ ОЮА – це забезпечення сучасного наукового рівня роботи з розкриття колекції рідкісних і цінних видань, що передбачає розвиток та удосконалення довідково-бібліографічного апарату, бібліографічне опрацювання книжкових пам'яток, підготовку друкованих та електронних каталогів. Це сприятиме збереженню безцінного скарбу – рідкісних книг, яким ми володіємо та який маємо передати майбутнім поколінням.

Список використаної літератури:

1. Ковальчук Г. І. Теорія та практика книжкового пам'яткознавства XX століття : автореф. дис. ...д-ра іст. Наук : 07.00.08. / Г. І. Ковальчук ; НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І.Вернадського. — Київ, 2005. — 37 с

2. Інструкція про порядок відбору цінних, рідкісних документів та колекцій (зібрань) з бібліотечних фондів до Державного реєстру Національного культурного надбання України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1027-01>

3. Ковальчук Г. І. Книжкові пам'ятки (рідкісні та цінні книжки) в бібліотечних фондах / Г. І. Ковальчук. – Київ : НБУВ, 2004.– 644 с.